

RESEARCH ON APPROACHES FOR DEVELOPING THE NEW EARLY CHILDHOOD EDUCATION CURRICULUM

Le Anh Vinh¹, Vu Thi Ngoc Minh^{*2}, Nguyen Thi Nga³,
Dao Hong Cuong⁴, Nguyen Thi Thuy⁵

* Corresponding author
Email: minhvt@vnies.edu.vn

¹ Email: vinhle@vnies.edu.vn

³ Email: ngant@vnies.edu.vn

⁵ Email: thuynt@vnies.edu.vn

^{1,2,3,5} The Vietnam National Institute
of Education Sciences

101 Tran Hung Dao street, Cua Nam ward,
Hanoi, Vietnam

⁴ Email: cuongdaohong@gmail.com
Ministry of Education and Training
35 Dai Co Viet, Bach Mai ward,
Hanoi, Vietnam

Received: 24/7/2025

Revised: 01/8/2025

Accepted: 10/9/2025

Published: 20/11/2025

Abstract: The article analyzes prominent international approaches for developing the early childhood education curriculum and proposes orientations for innovating the early childhood education curriculum in Vietnam. Using the document review method, the study identifies several approaches to early childhood education curriculum development, including the child-centered approach, competency-based approach, child rights-based approach, integrated approach and etc. Although the current Early childhood education curriculum in Vietnam has demonstrated significant progress in quality improvement, it has not been updated in line with the innovative international approaches to the early childhood education, and particularly does not fully meet the current requirements for educational and training innovation. In the context of educational innovation and the demand for comprehensive child development in the 21st century, it is necessary to reform the early childhood education curriculum in alignment with international trends, while incorporating cultural and social characteristics and meeting educational innovation requirements, thereby creating a foundation for developing the core values of Vietnamese people.

Keywords: Approach, competency-based approach, Early childhood Education Curriculum, approaches to the early childhood curriculum development.

NGHIÊN CỨU ĐỊNH HƯỚNG TIẾP CẬN TRONG XÂY DỰNG CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC MẦM NON MỚI

Lê Anh Vinh¹, Vũ Thị Ngọc Minh^{*2}, Nguyễn Thị Nga³,
Đào Hồng Cường⁴, Nguyễn Thị Thủy⁵

* Tác giả liên hệ
Email: minhvt@vnies.edu.vn

¹ Email: vinhle@vnies.edu.vn

³ Email: ngant@vnies.edu.vn

⁵ Email: thuynt@vnies.edu.vn

^{1,2,3,5} Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam
101 Trần Hưng Đạo, phường Cửa Nam,
thành phố Hà Nội, Việt Nam

⁴ Email: cuongdaohong@gmail.com
Bộ Giáo dục và Đào tạo
35 Đại Cồ Việt, phường Bạch Mai,
Hà Nội, Việt Nam

Nhận bài: 24/7/2025

Chỉnh sửa xong: 01/8/2025

Chấp nhận đăng: 10/9/2025

Xuất bản: 20/11/2025

Tóm tắt: Bài báo tập trung phân tích các xu hướng tiếp cận nổi bật trong xây dựng Chương trình Giáo dục mầm non trên thế giới, từ đó đề xuất định hướng tiếp cận trong đổi mới Chương trình Giáo dục mầm non tại Việt Nam. Bằng phương pháp tổng quan tài liệu, bài báo cho thấy các xu hướng tiếp cận trong xây dựng và phát triển chương trình giáo dục mầm non: Tiếp cận lấy trẻ làm trung tâm, tiếp cận năng lực, tiếp cận dựa trên quyền trẻ em, tiếp cận tích hợp... Mặc dù Chương trình Giáo dục mầm non hiện hành tại Việt Nam đã thể hiện bước chuyển đáng kể trong việc nâng cao chất lượng, song định hướng tiếp cận trong Chương trình chưa cập nhật với xu hướng đổi mới tiếp cận của giáo dục mầm non thế giới, đặc biệt là chưa đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục và đào tạo. Trước bối cảnh đổi mới giáo dục và yêu cầu phát triển toàn diện trẻ em trong Thế kỷ XXI, việc đổi mới Chương trình Giáo dục mầm non theo định hướng tiếp cận xây dựng chương trình phù hợp với xu hướng quốc tế, kết hợp với đặc trưng văn hóa - xã hội và yêu cầu đổi mới giáo dục, tạo nền tảng để phát triển các giá trị cốt lõi của con người Việt Nam là cần thiết.

Từ khóa: Tiếp cận, tiếp cận năng lực, Chương trình Giáo dục mầm non, tiếp cận xây dựng chương trình giáo dục mầm non.

1. Đặt vấn đề

Tiếp cận (Approach) trong xây dựng chương trình giáo dục là quan điểm nền tảng hoặc khung lý thuyết định hướng toàn bộ quá trình thiết kế, tổ chức và thực hiện chương trình, phản ánh triết lý giáo dục, giá trị xã hội và mục tiêu phát triển người học. Các tác giả nhìn nhận tiếp cận chương trình là sự kết hợp giữa triết lý giáo dục, lý thuyết học tập và bối cảnh xã hội (Ornstein và Hunkins, 2018). Mỗi tiếp cận phản ánh một hệ thống giá trị giáo dục nhất định và có ảnh hưởng sâu rộng đến cách trẻ được dạy, được học và được đánh giá (Nieves và cộng sự, 2021).

Chương trình Giáo dục mầm non hiện hành ở Việt Nam được ban hành vào năm 2009 (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2009). Tính đến năm học 2023 -2024, Chương trình đã được triển khai trên phạm vi toàn quốc được 15 năm, tại 100% cơ sở giáo dục mầm non, với tổng số 5.120.710 trẻ em tham gia (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2024). Báo cáo tổng hợp kết quả đánh giá về Chương trình từ Bộ Giáo dục và Đào tạo qua các năm 2016 (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2017), 2020 (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2021) và 2021 (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2022) cho thấy: Chương trình hiện hành có nhiều điểm ưu việt tại thời điểm được ban hành, như: Chương trình khung, có tính chất mở; bảo đảm kết nối chặt chẽ giữa các độ tuổi nhà trẻ và mẫu giáo; thể hiện quan điểm giáo dục toàn diện, tích hợp, lấy trẻ làm trung tâm với phương châm giáo dục “chơi mà học, học bằng chơi”.

Kết quả từ một số nghiên cứu trong những năm gần đây về sự phát triển của trẻ em mầm non tại Việt Nam đã chỉ ra rằng, Chương trình Giáo dục mầm non hiện hành có tác động tích cực đến sự phát triển của trẻ mầm non, phần nào đáp ứng được các kỳ vọng đặt ra (Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam, 2022). Tuy nhiên, trước yêu cầu của bối cảnh mới, đặc biệt là sự phát triển của trẻ em mầm non Việt Nam hiện nay, Chương trình Giáo dục mầm non hiện hành đang dần bộc lộ một số hạn chế về cách tiếp cận xây dựng và tính đáp ứng với thực tiễn, chưa thể hiện rõ định hướng đổi mới căn bản, toàn diện theo Nghị quyết 29-NQ/TW, đặc biệt là trong giáo dục hướng đến hệ giá trị con người Việt Nam (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2017, 2021, 2022). Thực tiễn cho thấy, cần rà soát, đánh giá quan điểm tiếp cận trong Chương trình Giáo dục mầm non hiện hành trên cơ sở kết quả nghiên cứu trong nước và quốc tế, đề xuất định hướng tiếp cận trong xây dựng Chương trình Giáo dục mầm non mới đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục mầm non trong giai đoạn hiện nay.

2. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết sử dụng phương pháp tổng quan tài liệu (Review paper) với dữ liệu được thu thập từ các nguồn học thuật thông qua Google Scholar và Connected Papers. Việc thu thập tài liệu tập trung vào các nghiên cứu công bố từ năm 2015 đến nay, xoay quanh chủ đề liên quan đến Chương trình Giáo dục mầm non, xây dựng Chương trình Giáo dục mầm non. Từ khóa tìm kiếm được sử dụng bằng cả tiếng Việt và tiếng Anh, bao gồm: “Educational Curriculum”, “Early Childhood Education (ECE) Curriculum”, “Approaches to Curriculum Development”.

3. Kết quả nghiên cứu

3.1. Xu hướng tiếp cận xây dựng Chương trình Giáo dục mầm non trên thế giới

Có nhiều cách tiếp cận khi xây dựng, phát triển chương trình giáo dục, có thể kể đến bốn xu hướng cơ bản được các nghiên cứu đề cập, gồm: 1) Tiếp cận dựa trên nội dung (Content approach); 2) Tiếp cận dựa trên mục tiêu (Objective approach) hoặc hành vi (Behavior approach) (Björklund, 2014), tiếp cận phát triển (Development approach) - hay còn gọi là tiếp cận quá trình (Process approach); 3) Tiếp cận tích hợp (Integrated approach); 4) Tiếp cận dựa trên năng lực (Competency-based approach) (Asgari, 2010).

Chương trình Giáo dục mầm non là nền tảng định hướng cho các trải nghiệm học tập có kế hoạch, nhằm giúp trẻ mầm non được phát triển toàn diện (Coşkun Yaşar và cộng sự, 2021). Việc xác định định hướng tiếp cận ngay từ giai đoạn xây dựng chương trình có ý nghĩa quan trọng, có tính quyết định đến mục tiêu, nội dung, phương pháp, hình thức chăm sóc, giáo dục trẻ và đánh giá việc thực hiện. Định hướng rõ ràng giúp chương trình đảm bảo tính nhất quán, linh hoạt, phù hợp với đặc điểm phát triển của trẻ đáp ứng yêu cầu hội nhập trong bối cảnh hiện nay.

Trước bối cảnh toàn cầu hóa, chuyển đổi số và những biến động nhanh chóng về kinh tế - xã hội, nhiều quốc gia đang thúc đẩy các xu hướng đổi mới trong xây dựng Chương trình Giáo dục mầm non. Các xu hướng hiện đại này thể hiện sự kế thừa và phát triển từ các tiếp cận truyền thống, đồng thời phản ánh nhận thức mới về các vấn đề toàn cầu như quyền trẻ em, vai trò của giáo dục sớm và chiến lược can thiệp hệ thống nhằm nâng cao chất lượng và công bằng trong giáo dục, hướng đến đạt các mục tiêu phát triển bền vững. Tổng quan các công trình nghiên cứu cho thấy sự xuất hiện của nhiều xu hướng

tiếp cận trong quá trình xây dựng chương trình giáo dục mầm non, cụ thể như sau:

3.1.1. Tiếp cận lấy trẻ em làm trung tâm (Child-centered approach)

Tiếp cận này bắt nguồn từ lý thuyết phát triển trẻ em của các nhà tâm lý học, giáo dục học Jean Piaget và Lev Vygotsky, trong đó trẻ được xem là chủ thể học tập tích cực, có khả năng tự kiến tạo tri thức thông qua trải nghiệm và tương tác xã hội. Việc tổ chức môi trường học tập theo hướng cá nhân hóa, khơi gợi hứng thú và khuyến khích khám phá được đề cao. Giáo viên trao quyền cho trẻ lựa chọn hoạt động từ chương trình đã được thiết kế sẵn, phù hợp với nhu cầu, sở thích và tiềm năng của mỗi em (Catalano và cộng sự, 2023). Trẻ là chủ thể của quá trình giáo dục, được khuyến khích chủ động, được lắng nghe, lựa chọn và tạo cơ hội tối đa để học thông qua chơi. Việc tham gia tích cực vào quá trình khám phá và kiến tạo tri thức qua tương tác với môi trường góp phần nâng cao chất lượng giáo dục mầm non, đồng thời là công cụ hữu hiệu để giảm bất bình đẳng và nâng kết quả giáo dục. Tiếp cận này phù hợp với triết lý tôn trọng sự phát triển cá nhân (Nguyễn Hồng Thuận và cộng sự, 2023) và nhấn mạnh vai trò của giáo dục cảm xúc - xã hội (Lê Thị Luận và cộng sự, 2024).

Nhiều quốc gia đã và đang chuyển dịch từ mô hình giáo dục truyền thống - lấy nội dung hoặc người dạy làm trung tâm - sang tiếp cận “lấy trẻ làm trung tâm”, một triết lý cốt lõi của giáo dục hiện đại. Chương trình Giáo dục mầm non Te Whāriki của New Zealand là hình mẫu tiêu biểu cho tiếp cận này, nơi trẻ được tự do lựa chọn hoạt động, học thông qua chơi và tương tác xã hội, đồng thời giữ vai trò chủ động trong việc khám phá và kiến tạo ý nghĩa từ thế giới xung quanh (Lee và cộng sự, 2013). Như vậy, tiếp cận “Lấy trẻ làm trung tâm” khẳng định trẻ là chủ thể tích cực trong quá trình học tập và phát triển, với vai trò chủ động kiến tạo tri thức thông qua trải nghiệm và tương tác xã hội. Cách tiếp cận này đề cao việc cá nhân hóa, trao quyền lựa chọn và khuyến khích học qua chơi, từ đó tối ưu hóa sự phát triển toàn diện và giảm bất bình đẳng trong giáo dục mầm non.

3.1.2. Tiếp cận năng lực (Competency-based approach)

Đây là một trong những xu hướng nổi bật trong cải cách chương trình giáo dục ở các cấp học và đang dần được áp dụng cho bậc Mầm non. Thay vì chỉ chú trọng truyền thụ kiến thức, Chương trình Giáo dục mầm non theo hướng tiếp cận năng lực tập trung vào việc hình thành các năng lực cốt lõi cho trẻ. Theo

Michael-Luna và Castner (2023), tiếp cận này phù hợp với yêu cầu thế kỷ XXI, khi người học cần được chuẩn bị để thích ứng nhanh với xã hội luôn thay đổi. Mục tiêu là giúp trẻ phát triển toàn diện và linh hoạt trong môi trường hiện đại. Nhiều nghiên cứu đã chỉ ra các năng lực nền tảng như tư duy phản biện, sáng tạo, hợp tác, điều chỉnh cảm xúc và năng lực xã hội (Zhang và Chow, 2022).

Chương trình Giáo dục của Phần Lan và Singapore thể hiện rõ xu hướng này (Wu và Tan, 2021). Tại Phần Lan, các năng lực cốt lõi được tích hợp xuyên suốt trong mọi hoạt động học tập. Châu Á, Singapore và Trung Quốc đang chuyển từ chương trình dựa trên mục tiêu sang chương trình dựa trên năng lực (Yang và cộng sự, 2022). Singapore nhấn mạnh “Phát triển toàn diện” (Holistic development), tức là không chỉ chú trọng dạy kiến thức học thuật (đọc, viết, tính toán) mà còn nuôi dưỡng toàn diện trẻ về thể chất, nhận thức, ngôn ngữ, cảm xúc - xã hội, đạo đức và giá trị cho người học. Đây là nguyên lý cốt lõi trong cải cách Chương trình Mầm non Singapore - giúp trẻ không chỉ có nhận thức tốt mà còn là công dân có trách nhiệm, biết quan tâm và có năng lực xã hội (Wu và Tan, 2021).

Trong một nghiên cứu về lý thuyết chương trình và thực hành phù hợp với sự phát triển (DAP), Kessler và Castner (2024) đã phân tích mối quan hệ giữa lý thuyết chương trình giáo dục và thực tiễn giáo dục mầm non, đề xuất cách tiếp cận “dựa trên cộng đồng học tập” - nhấn mạnh đối thoại giữa nhà thiết kế chương trình và người thực thi.

Tại Việt Nam, nhiều nghiên cứu tiếp tục nhấn mạnh sự cần thiết của phương pháp giáo dục phù hợp nhằm phát triển năng lực cụ thể cho trẻ trong bối cảnh mới (Nguyễn Thị Thu Hà, 2023). Đồng thời, các vấn đề như tính liên thông giữa Chương trình Mầm non và Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, hay đánh giá Chương trình Giáo dục mầm non Việt Nam (Chu Cẩm Thơ và cộng sự, 2023) đều chỉ ra nhu cầu đổi mới tiếp cận giáo dục và tiêu chí đánh giá để đảm bảo chất lượng chương trình trong bối cảnh hiện đại. Như vậy, tiếp cận năng lực nhấn mạnh việc phát triển các năng lực, thay vì chỉ truyền thụ kiến thức, bảo đảm trẻ có khả năng thích ứng và học tập suốt đời trong xã hội biến đổi nhanh. Đây là xu hướng cải cách tất yếu, thúc đẩy sự phát triển toàn diện, tính liên thông và chất lượng của Chương trình Giáo dục mầm non hiện đại.

3.1.3. Tiếp cận dựa trên quyền trẻ em (Rights-based approach)

Tiếp cận này được xây dựng trên nền tảng Công ước Liên Hợp Quốc về Quyền Trẻ em, khẳng định rằng, mọi trẻ em đều là công dân có quyền. Cách tiếp cận này nhấn mạnh vai trò của giáo dục trong việc bảo vệ và thực thi quyền trẻ em, bao gồm quyền tham gia, quyền được tôn trọng sự khác biệt, quyền được thể hiện ý kiến, được lắng nghe và được phát triển một cách công bằng, bình đẳng. Theo Lee và cộng sự (2015), đây không chỉ là yêu cầu pháp lý từ Công ước và các văn bản liên quan mà còn là nền tảng giúp trẻ phát triển toàn diện về thể chất, tinh thần và xã hội.

Trong xây dựng Chương trình Giáo dục mầm non, các quyền cơ bản của trẻ em - bao gồm quyền học tập, quyền bày tỏ ý kiến, quyền được tôn trọng sự khác biệt và quyền được bảo vệ - được lồng ghép vào triết lý giáo dục và phương pháp tổ chức hoạt động, qua đó thúc đẩy giáo dục hòa nhập và bình đẳng giới. Nhiều quốc gia tiên tiến như Thụy Điển, Na Uy, Phần Lan đã tích hợp sâu quyền trẻ em vào Chương trình Giáo dục mầm non, coi trẻ là chủ thể tích cực, có tiếng nói và trách nhiệm trong học tập (Eero và cộng sự, 2022). Chương trình Phần Lan thể hiện rõ các khía cạnh quyền trẻ em ngay từ quan điểm giáo dục. Tương tự, Quyền Trẻ em được đưa vào ba lĩnh vực chủ đề của Chương trình Thái Lan (MOE Thailand, 2017). Úc, Chile, Cuba, Indonesia cũng tích hợp quyền trẻ em trong các tiêu chuẩn Chương trình Giáo dục mầm non (Lee Jerome và cộng sự, 2015). Na Uy và Thụy Điển phát triển chương trình phản ánh quyền tham gia, tự do thể hiện ý kiến và được bảo vệ của trẻ. Nghiên cứu Karlsson (2012) cho thấy việc lồng ghép các quyền này giúp tăng cường sự tự tin, chủ động và phát triển kỹ năng xã hội cho trẻ ngay từ những năm đầu đời. Như vậy, tiếp cận dựa trên Quyền Trẻ em không chỉ là một yêu cầu và định hướng cốt lõi trong việc xây dựng Chương trình Giáo dục mầm non, nhấn mạnh vai trò của giáo dục trong bảo đảm quyền được tham gia, được tôn trọng và phát triển công bằng. Cách tiếp cận này thúc đẩy xây dựng Chương trình Giáo dục mầm non hòa nhập, nuôi dưỡng sự tự tin, chủ động và năng lực xã hội của trẻ ngay từ giai đoạn đầu đời.

3.1.4. Tiếp cận tích hợp (Integrated approach)

Tiếp cận tích hợp trong xây dựng Chương trình Giáo dục mầm non là định hướng thiết kế và tổ chức các nội dung giáo dục theo hướng kết nối, lồng ghép, liên kết nhiều lĩnh vực giáo dục (phát triển thể chất, nhận thức, ngôn ngữ, thẩm mỹ, tình cảm - xã hội...) thành các hoạt động thống nhất, có ý nghĩa đối với

trẻ. Với hướng tiếp cận này, trẻ được giáo dục toàn diện, gắn với tình huống thực tế, tạo cơ hội phát triển năng lực tổng hợp và kỹ năng sống.

Nghiên cứu tại các quốc gia như Singapore, Nhật Bản, Hàn Quốc, Anh và Úc cho thấy tích hợp là xu hướng nổi bật trong xây dựng chương trình giáo dục mầm non, thể hiện ở nội dung, phương pháp, hình thức tổ chức và môi trường giáo dục. Trong bối cảnh chuyển đổi số, việc ứng dụng công nghệ ngày càng được chú trọng. OECD (2020) khuyến nghị tích hợp công nghệ số từ sớm để phát triển kỹ năng số, tư duy logic và nâng cao trải nghiệm học tập cho trẻ. Zhang và Chow (2022) ghi nhận xu hướng này tại Hàn Quốc, Trung Quốc và Estonia - những quốc gia tiên phong ứng dụng công nghệ qua trò chơi, phần mềm hỗ trợ giáo viên thiết kế hoạt động và đánh giá trẻ. Các nghiên cứu cho thấy, việc tích hợp công nghệ trong giáo dục mầm non nhằm giúp trẻ làm quen với thế giới số một cách phù hợp và an toàn, đồng thời hỗ trợ giáo viên thiết kế hoạt động linh hoạt, cá nhân hóa theo năng lực trẻ. Hàn Quốc và Estonia là những quốc gia đi đầu với nền tảng học tập số, hệ thống đánh giá điện tử và phần mềm phát triển ngôn ngữ. OECD nhấn mạnh sự cần thiết của việc cân bằng giữa trải nghiệm số và trải nghiệm thực tế để đảm bảo phát triển toàn diện. Một số quốc gia như Hàn Quốc, Estonia và Úc chú trọng ứng dụng công nghệ trong giáo dục để nâng cao trải nghiệm học tập và năng lực số, song cũng lưu ý phải phù hợp với đặc điểm phát triển của trẻ mầm non (OECD, 2020).

Như vậy, các nghiên cứu tiếp tục khẳng định xu hướng xây dựng Chương trình Giáo dục mầm non theo hướng tăng cường tích hợp, trong đó có yếu tố công nghệ số, với trọng tâm là sự phù hợp với đặc điểm phát triển của trẻ và cân bằng với trải nghiệm thực tế nhằm đảm bảo phát triển toàn diện

3.1.5. Tiếp cận dựa trên bối cảnh văn hóa địa phương (Culturally contextualized approach)

Toàn cầu hóa đặt ra yêu cầu Chương trình Giáo dục mầm non phải đảm bảo tính linh hoạt và sự phù hợp với đặc thù văn hóa - xã hội của từng quốc gia, địa phương. Trong một nghiên cứu bàn về trẻ em, chương trình giáo dục và văn hóa trong bối cảnh đa dạng, các tác giả Yang và cộng sự, (2022) đã tập trung thảo luận cách Chương trình Giáo dục mầm non ở Trung Quốc và Singapore được định hình bởi các yếu tố văn hóa - xã hội, kinh tế và chính trị. Tác giả sử dụng phương pháp tiếp cận "đa tầng" để phân tích: Tầng chính sách, tầng nhà trường và tầng lớp học. Nghiên cứu đặc biệt chú trọng lý giải mối quan hệ

giữa toàn cầu hóa và nhu cầu địa phương hóa trong xây dựng chương trình giáo dục. Điều này rất có giá trị, giúp người đọc hiểu thêm về xu hướng “Toàn cầu hóa mang tính địa phương” trong xây dựng Chương trình Giáo dục mầm non, nghĩa là: Áp dụng các xu hướng, mô hình hay khung chương trình giáo dục tiên tiến từ quốc tế, được điều chỉnh phù hợp với văn hóa, giá trị và thực tiễn tại địa phương. Các nghiên cứu về vấn đề này của Layne (2022), Yang và cộng sự, (2022) tại Singapore đã cung cấp thêm các luận cứ khoa học giúp chỉ ra rằng, không có một mô hình chương trình giáo dục “Chuẩn quốc tế” mà cần phù hợp với từng bối cảnh văn hóa - xã hội cụ thể, gắn với người học.

Nhiều quốc gia trên thế giới đẩy mạnh áp dụng xu hướng “Toàn cầu hóa mang tính địa phương” vừa đảm bảo chất lượng theo tiêu chuẩn quốc tế vừa gìn giữ giá trị văn hóa dân tộc trong Chương trình Giáo dục mầm non. Chương trình Te Whāriki của New Zealand là minh chứng cho điều này khi tích hợp sâu sắc yếu tố văn hóa bản địa Māori, giúp trẻ em phát triển trong không gian giàu bản sắc văn hóa truyền thống. Ở Singapore, khái niệm “Toàn cầu hóa mang tính địa phương” được áp dụng rộng rãi, trong đó các giá trị toàn cầu như: Sáng tạo, tư duy phản biện được triển khai song song với các giá trị đạo đức và văn hóa truyền thống phương Đông (Layne, 2022).

3.2. Định hướng điều chỉnh cách tiếp cận và nội dung cốt lõi trong Chương trình Giáo dục mầm non mới

Chương trình Giáo dục mầm non của Việt Nam trong giai đoạn mới cần cho thấy sự tiếp cận có chọn lọc và hợp lý với các xu hướng quốc tế, hướng tới mục tiêu nhằm tạo chuyển biến căn bản, toàn diện về chất lượng và hiệu quả đến năm 2030 tầm nhìn đến năm 2045; phát triển toàn diện và chuẩn bị cho trẻ em sẵn sàng vào học lớp một, đặt nền móng cho việc hình thành phát triển các giá trị cốt lõi của con người Việt Nam. Một số vấn đề cốt lõi cần được quan tâm như sau:

a. Tiếp cận năng lực dựa trên tình cảm - xã hội, đặt nền móng cho việc hình thành, phát triển các giá trị cốt lõi của con người Việt Nam

Đây là một cách tiếp cận dựa trên kết quả đầu ra của người học, phương thức giảng dạy và hình thức đánh giá được thiết kế gắn kết để phản ánh mức độ đạt được về kiến thức, kỹ năng, thái độ, giá trị và hành vi theo yêu cầu ở từng giai đoạn phát triển. Chương trình chú trọng năng lực vận dụng kiến thức và kỹ năng vào thực tiễn, đề cao khả năng hiểu

biết và tư duy phản biện, thay vì chỉ dừng lại ở việc truyền thụ nội dung. Theo cách này, trẻ em được coi là chủ thể học tập tích cực, chủ động và giàu tiềm năng, cần được khơi dậy và phát huy tối đa.

Với tiếp cận năng lực dựa trên tình cảm - xã hội, mục tiêu Chương trình Giáo dục mầm non mới hướng tới hình thành và phát triển các năng lực cốt lõi gắn với phẩm chất, giá trị con người Việt Nam, đồng thời đáp ứng yêu cầu hội nhập quốc tế. Nội dung chương trình cần tích hợp các kỹ năng cảm xúc - xã hội, khả năng hợp tác, tự điều chỉnh và tư duy phản biện trong mọi hoạt động chăm sóc, giáo dục. Phương pháp tổ chức được thiết kế để trẻ chủ động trải nghiệm, thực hành và vận dụng kiến thức - kỹ năng vào tình huống thực tiễn, từ đó nuôi dưỡng sự tự tin, trách nhiệm và ý thức cộng đồng. Đánh giá tập trung vào quá trình và mức độ hình thành năng lực, phản ánh sự tiến bộ toàn diện của từng trẻ theo từng giai đoạn phát triển.

b. Tiếp cận dựa trên quyền, bảo đảm chất lượng, công bằng, hòa nhập, bình đẳng và tôn trọng sự khác biệt của trẻ; giáo dục trẻ em có nhu cầu đặc biệt, phát triển ngôn ngữ (quan tâm ngôn ngữ tiếng mẹ đẻ của trẻ) trong xây dựng và phát triển Chương trình Giáo dục mầm non.

Chương trình Giáo dục mầm non mới cần chú trọng tiếp cận quyền trẻ em - định hướng đang được nhiều quốc gia ưu tiên trong những năm gần đây. Tiếp cận này cần được thể hiện rõ ngay trong phần “Quan điểm giáo dục” của chương trình, phản ánh triết lý đặt trẻ làm trung tâm, coi toàn bộ quá trình giáo dục phải xuất phát từ trẻ và vì trẻ. Mọi trẻ em, kể cả trẻ có nhu cầu đặc biệt, cần được học tập và phát triển trong môi trường thân thiện, khuyến khích sự tự tin và độc lập. Giáo dục trẻ có nhu cầu đặc biệt không chỉ nhằm hỗ trợ cá nhân mà còn tạo điều kiện cho các em tham gia tích cực vào các hoạt động chung, thúc đẩy hòa nhập tự nhiên và hiệu quả.

Tiếp cận quyền trẻ em nhấn mạnh việc xây dựng môi trường giáo dục nơi mọi trẻ đều được nhìn nhận như những chủ thể tích cực của quá trình nhận thức, được khuyến khích khám phá và học hỏi theo nhu cầu và khả năng riêng. Giáo viên hỗ trợ, khích lệ và đồng hành, tạo cơ hội để trẻ học qua trải nghiệm, chủ động đề xuất hoặc khởi xướng hoạt động theo hứng thú, đồng thời xây dựng mối quan hệ gần gũi, ấm áp, mang tính hỗ trợ nhiều hơn là dẫn dắt. Theo đó, cá nhân hóa trong giáo dục mầm non cần được đề cao, bên cạnh những đặc điểm chung, mỗi trẻ có nhịp độ phát triển, hứng thú và năng lực riêng, đòi hỏi sự linh hoạt trong tổ chức giáo dục trẻ. Chế độ sinh hoạt

hằng ngày cần được thiết kế phù hợp với nhịp sinh học và nhu cầu phát triển của trẻ, kết hợp giữa nghỉ ngơi, vui chơi và học tập; đồng thời tích hợp mục tiêu rèn luyện khả năng tự phục vụ và điều chỉnh linh hoạt theo điều kiện cơ sở vật chất, bối cảnh địa phương; bảo đảm quyền của trẻ và giáo viên theo quy định pháp luật, thống nhất định hướng phát triển Chương trình Giáo dục mầm non.

Với tiếp cận này, mục tiêu Chương trình Giáo dục mầm non mới cần bảo đảm mọi trẻ, bao gồm trẻ có nhu cầu đặc biệt, đều được học tập và phát triển công bằng, tôn trọng sự khác biệt và bản sắc văn hóa - ngôn ngữ cá nhân. Nội dung chương trình tích hợp quyền trẻ em một cách phù hợp trong các lĩnh vực giáo dục, chú ý đến vấn đề giáo dục hòa nhập, bình đẳng giới và phát triển ngôn ngữ trên cơ sở tiếng mẹ đẻ, tạo nền tảng vững chắc cho việc học các ngôn ngữ khác, phù hợp với định hướng đưa tiếng Anh trở thành ngôn ngữ thứ hai trong trường học. Phương pháp tổ chức hoạt động phải lấy trẻ làm trung tâm, khuyến khích sự tham gia, tiếng nói và lựa chọn của trẻ, đồng thời tạo môi trường thân thiện, giàu trải nghiệm. Việc đánh giá hướng đến tiến trình phát triển cá nhân, lồng ghép ý kiến của trẻ và bảo đảm môi trường giáo dục an toàn, lành mạnh, thân thiện và có ý nghĩa với mọi trẻ em.

c. Tiếp cận tích hợp trong thiết kế nội dung và phương pháp giáo dục hiện đại, có khả năng thích ứng linh hoạt với điều kiện thực tiễn đa dạng

Tiếp cận tích hợp trong Chương trình Giáo dục mầm non mới nhấn mạnh việc thiết kế các nội dung và phương pháp giáo dục một cách linh hoạt, kết nối các lĩnh vực phát triển thể chất, nhận thức, ngôn ngữ, tình cảm - xã hội và thẩm mỹ trong một tổng thể hài hòa. Theo đó, môi trường giáo dục cần được tổ chức để mọi trẻ đều được nhìn nhận như chủ thể tích cực, được trải nghiệm, khám phá và học hỏi theo nhu cầu và khả năng riêng. Giáo viên đóng vai trò hỗ trợ, khích lệ và điều phối, tạo cơ hội cho trẻ tham gia các hoạt động tích hợp vừa chơi vừa học, qua đó phát triển năng lực tự lập, tự phục vụ và kỹ năng xã hội. Chế độ sinh hoạt hằng ngày được thiết kế linh hoạt, kết hợp hài hòa giữa học tập, vui chơi, vừa đáp ứng nhịp sinh học và nhu cầu phát triển của trẻ vừa thích ứng với điều kiện cơ sở vật chất và bối cảnh địa phương bảo đảm quyền lợi và sự phát triển toàn diện của trẻ, tạo cơ sở để giáo viên và cơ sở giáo dục thực hiện chương trình một cách chủ động hiệu quả, phù hợp với yêu cầu đổi mới.

d. Tiếp cận lấy trẻ làm trung tâm gắn với sự tham gia của gia đình, cộng đồng trong thực hiện chương trình

Trong Chương trình Giáo dục mầm non, gia đình và cộng đồng đóng vai trò là những đối tác quan trọng cùng nhà trường trong việc giáo dục và xây dựng môi trường học tập cho trẻ theo tiếp cận tích hợp và lấy trẻ làm trung tâm trong mọi thành tố của chương trình. Sự phối hợp này được thể hiện dựa trên mối quan hệ tôn trọng, bình đẳng và hợp tác, mở rộng cơ hội và trách nhiệm của gia đình, cộng đồng trong hỗ trợ trẻ phát triển toàn diện.

Với tiếp cận lấy trẻ làm trung tâm gắn với sự tham gia của gia đình và cộng đồng, mục tiêu Chương trình Giáo dục mầm non mới cần khẳng định vai trò đồng hành của các bên trong nuôi dưỡng, chăm sóc, giáo dục và hỗ trợ sự phát triển toàn diện của trẻ. Nội dung chương trình phải tạo cơ hội để gia đình, cộng đồng cùng tham gia vào quá trình chăm sóc, giáo dục và đánh giá trẻ, trên cơ sở tôn trọng, bình đẳng và hợp tác. Phương pháp tổ chức hoạt động cần tích hợp nguồn lực, kinh nghiệm và văn hóa cộng đồng vào môi trường học tập, bảo đảm tính gần gũi và phù hợp với thực tiễn của trẻ. Mối quan hệ hợp tác này giúp hình thành cộng đồng học tập bền vững, nâng cao sự gắn kết giữa nhà trường - gia đình - xã hội và tối ưu hóa kết quả giáo dục.

e. Trao quyền cho cơ sở giáo dục và giáo viên trong phát triển chương trình giáo dục phù hợp với đặc điểm phát triển của trẻ và bản sắc văn hóa của địa phương

Việc trao quyền cho cơ sở giáo dục mầm non và giáo viên trong phát triển chương trình để thực hiện tiếp cận quyền trẻ em và tiếp cận năng lực nhằm tăng cường tính chủ động, tự chủ và sáng tạo trong nuôi dưỡng, chăm sóc, giáo dục trẻ phù hợp chức năng, nhiệm vụ; đồng thời tạo nhiều “không gian” hơn trong lựa chọn, phát triển nội dung, phương pháp, hình thức giáo dục, quan sát, đánh giá sự phát triển của trẻ theo khả năng học tập đa dạng. Trong nghiên cứu tổng hợp 58 bài báo từ năm 2000 - 2022 về giáo viên mầm non trong bối cảnh cải cách chương trình tại Trung Quốc, Chen, D., Chen, Y., và Chi, J. (2024) chỉ ra ba xu hướng chính: 1) Hoạch định chính sách từ trên xuống; 2) Trao quyền cho giáo viên; 3) Phát triển năng lực chuyên môn phù hợp chương trình mới. Do đó, chương trình cần tạo cơ hội để giáo viên nâng cao năng lực, nhận được hỗ trợ, khuyến khích từ nhà trường nhằm chủ động điều chỉnh kế hoạch giáo dục phù hợp nhất với trẻ, tăng trách nhiệm và động lực thực hiện nhiệm vụ. Theo xu hướng quốc tế và kế thừa ưu điểm Chương trình Giáo dục mầm

non hiện hành, Chương trình Giáo dục mầm non mới của Việt Nam cần thiết kế theo hướng khung mở, linh hoạt, tăng tính chủ động cho giáo viên, mục tiêu không chỉ đạt kiến thức mà hướng tới phát triển năng lực, phẩm chất nền tảng ở trẻ em.

4. Thảo luận

Các tiếp cận nổi bật trong xây dựng Chương trình Giáo dục mầm non hiện nay trên thế giới được định hướng rõ ràng, thể hiện sự chuyển dịch từ việc kế thừa các giá trị của những tiếp cận truyền thống sang tư duy giáo dục hiện đại, đảm bảo tính cập nhật và phù hợp với yêu cầu hình thành hình ảnh người công dân trong thế kỉ mới. Trọng tâm của các tiếp cận này là phát triển năng lực, phẩm chất và các giá trị cốt lõi của người học. Những xu hướng đó cũng phù hợp với yêu cầu đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và định hướng phát triển con người Việt Nam trong Thế kỉ XXI.

Tiếp cận năng lực - vốn trước đây phổ biến ở bậc phổ thông - hiện đang được điều chỉnh để phù hợp với đặc điểm phát triển trẻ mầm non. Việc tích hợp các năng lực như tư duy phản biện, hợp tác, sáng tạo, tự điều chỉnh cảm xúc (Zhang và Chow, 2022) thể hiện sự chuẩn bị cho trẻ sống và học tập trong một thế giới không ngừng biến đổi. Nghiên cứu của Michael-Luna và Castner (2023) cũng cho thấy, chương trình theo hướng tiếp cận năng lực đóng vai trò quan trọng trong trang bị cho người học khả năng thích ứng linh hoạt trong xã hội hiện đại.

Bên cạnh đó, các tiếp cận lấy trẻ làm trung tâm, một mặt tiếp tục khẳng định vai trò trung tâm của trẻ trong giáo dục, mặt khác nhấn mạnh rõ nét đến nhìn nhận quyền của trẻ là một bước chuyển quan trọng. Trẻ em được nhìn nhận là chủ thể tích cực, học hỏi và khám phá thế giới theo nhiều cách khác nhau điều n. Điều này hoàn toàn phù hợp với các nghiên cứu của Catalano và cộng sự (2023). Sự nhấn mạnh vào phát triển cảm xúc - xã hội và cá nhân hóa quá trình học tập (Lê Thị Luận và cộng sự, 2023) như là quyền được học tập và phát triển của mỗi trẻ em đã cho thấy một sự thay đổi triệt để trong quan điểm sư phạm. Tiếp cận dựa trên quyền trẻ em và tích hợp công nghệ góp phần xây dựng môi trường học tập dân chủ, cá nhân

hóa, thúc đẩy sự chủ động và sáng tạo của trẻ em và Tan, (2021). Tiếp cận phù hợp văn hóa - địa phương (Layne, 2022) cho thấy đây là điểm nhấn quan trọng. Như Layne (2022) đã phân tích, không có một mô hình chương trình giáo dục “chuẩn quốc tế”, mà cần sự linh hoạt, thích ứng với giá trị bản địa. Điều này đặc biệt quan trọng với Việt Nam - nơi giáo dục vừa cần tiếp cận các chuẩn mực toàn cầu vừa phải gìn giữ và phát huy giá trị văn hóa dân tộc.

Như vậy, tiếp cận đổi mới trong quá trình xây dựng, phát triển Chương trình Giáo dục mầm non không chỉ là yêu cầu mà còn là chiến lược phát triển con người dài hạn, đặt nền móng cho việc hình thành thế hệ công dân Việt Nam chủ động, có năng lực và mang giá trị văn hóa - xã hội bền vững.

5. Kết luận

Bài viết đã hệ thống và phân tích các xu hướng tiếp cận chủ đạo trong xây dựng chương trình giáo dục mầm non hiện nay trên thế giới. Các xu hướng này phản ánh sự chuyển dịch trong tư duy giáo dục từ truyền thống sang hiện đại, từ truyền thụ kiến thức sang phát triển năng lực và phẩm chất cá nhân, hướng đến một nền giáo dục trao quyền cho người học. Từ tổng quan tài liệu, bài viết đề xuất định hướng đổi mới chương trình giáo dục mầm non tại Việt Nam theo hướng hội nhập có chọn lọc, đảm bảo phù hợp với đặc điểm văn hóa - xã hội và yêu cầu phát triển con người trong Thế kỉ XXI. Đặc biệt, việc xây dựng một chương trình mở, linh hoạt, tôn trọng sự phát triển cá nhân của trẻ, đồng thời trao quyền cho cơ sở giáo dục và giáo viên cần được xem là nền tảng cho một hệ thống giáo dục mầm non chất lượng, công bằng và bền vững. Do đó, việc tiếp tục nghiên cứu tính khả thi và hiệu quả của từng xu hướng tiếp cận trong điều kiện thực tiễn của Việt Nam là cần thiết, nhằm xây dựng và phát triển Chương trình Giáo dục mầm non theo những định hướng phù hợp và hiệu quả.

Lời cảm ơn: Bài báo là một trong những sản phẩm của đề tài Khoa học công nghệ cấp Bộ của Bộ Giáo dục và Đào tạo: “Xây dựng tiêu chí, chỉ số đánh giá việc thực hiện quyền trẻ em trong cơ sở Giáo dục mầm non”, mã số B2025-VKG-01.

Tài liệu tham khảo

Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2009). *Chương trình Giáo dục mầm non* (Ban hành kèm theo Thông tư số 17/2009/TT-BGDĐT đã được sửa đổi bởi Thông tư số 28/2016/TT-BGDĐT, Thông tư số 51/2020/

TT-BGDĐT).

Bộ Giáo dục và Đào tạo - Vụ Giáo dục Mầm non. (2016 - 2023). *Báo cáo tổng kết năm học 2016–2017; 2020–2021; 2021–2022; 2022–2023*.

- Bộ Giáo dục và Đào tạo - Vụ Giáo dục Mầm non. (2019, 2022). *Báo cáo: Đánh giá trẻ 3–5 tuổi theo Thang đánh giá phát triển trẻ thơ khu vực Đông Á - Thái Bình Dương (EAP-ECDS)*.
- Chen, D., Chen, Y. & Chi, J. (2024). Early childhood teachers amid China's curriculum reforms: From a literature review. *International Journal of Child Care and Education Policy*, 18(1), 8. <https://doi.org/10.1186/s40723-024-00135-w>.
- Chu Cẩm Thơ, Đặng Xuân Cường, Vũ Trường An, Vũ Thị Ngọc Minh & Nguyễn Thị Hương. (2023). Một đề xuất cho bộ tiêu chí đánh giá Chương trình Giáo dục mầm non của Việt Nam trong thời kì mới. *Tạp chí Khoa học Giáo dục Việt Nam*, 19(1), 51–56. <https://doi.org/10.15625/2615-8957/12310109>
- Coşkun Yaşar, G. & Aslan, B. (2021). Curriculum theory: A review study. *International Journal of Curriculum and Instructional Studies (IJOICIS)*, 11(2). <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2019.103433>
- Karlsson, R. (2012). Children's rights in the Swedish preschool: A study of children's rights from the perspective of children and teachers. *Early Child Development and Care*, 182(7), 923–940.
- Kessler, S. & Castner, D. (2024). Curriculum theory and developmentally appropriate practice. *International Journal of Early Years Education*, 32(3), 565–579. <https://doi.org/10.1080/09669760.2024.2370845>
- Lee, J., Lesley, E., Laura, L. & Karen, O. (2015). *Teaching and learning about child rights: A study of implementation in 26 countries*. Centre for Children's Rights, Queen's University Belfast & UNICEF.
- Lê Thị Luận & Vũ Thị Hương Giang. (2024). Kinh nghiệm của một số quốc gia và bài học cho Việt Nam về tổ chức xây dựng và phát triển Chương trình Giáo dục mầm non theo định hướng giáo dục cảm xúc – xã hội. *Tạp chí Khoa học Giáo dục Việt Nam*, 20(9). <https://doi.org/10.15625/2615-8957/12410913>
- Michael-Luna, S. & Castner, D. J. (2023). Curriculum theory and developmentally appropriate practice. *Early Years*. Advance online publication.
- Nguyễn Hồng Thuận & Phan Thị Hương Giang. (2023). Phát triển phẩm chất và năng lực cho trẻ mầm non theo các quan điểm giáo dục hiện đại. *Tạp chí Khoa học Giáo dục Việt Nam*, 19(9). <https://doi.org/10.15625/2615-8957/1231090>
- Nguyễn Thị Thu Hà. (2023). Quan điểm tiếp cận năng lực trong xây dựng Chương trình Giáo dục mầm non. *Tạp chí Khoa học Giáo dục Việt Nam*, 18(S3). <https://doi.org/10.15625/2615-8957/12220311>
- OECD. (2020). *Starting strong V: Transitions from early childhood education and care to primary education*. OECD Publishing.
- Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam. (2022). *Báo cáo phân tích ngành Giáo dục Việt Nam 2011–2020*.
- Wu, P. S. & Tan, C. (2021). A holistic model of competence: Curriculum reforms for pre-school education in Singapore. In *Euro-Asian Encounters on 21st-Century Competency-Based Curriculum Reforms* (pp. 211–227). Springer.
- Yang, W., Tesar, M. & Li, H. (2022). Childhood, curriculum, and culture in diverse contexts. *ECNU Review of Education*, 5(2), 209–218. <https://doi.org/10.1177/20965311221092039>
- Zhang, H. & Chow, J. T. W. (2022). A literature review of the early childhood education: Developmentally appropriate practices (DAP) & strategies. *International Journal of Sciences: Basic and Applied Research*, 61(2), 179–191.